

ВІДГУК
офіційного опонента
доктора педагогічних наук, доцента Пелех Людмили Романівни
на дисертаційне дослідження Давиденко Ганни Віталіївни
«Теоретико-методичні засади організації інклюзивного навчання у
вищих навчальних закладах країн Європейського Союзу»,
подане на здобуття наукового ступеня доктора педагогічних наук
за спеціальністю 13.00.01 – загальна педагогіка та історія
педагогіки

1. Ступінь актуальності обраної теми

Сучасна система вищої освіти зорієнтована передовсім на досягнення максимальної суспільної та особистісної ефективності кожної людини. Реалізація завдань такої освітньої парадигми неможлива без розв'язання проблем навчання та виховання осіб з особливими освітніми потребами. Питання середньої та професійної освіти осіб з інвалідністю на сьогодні вже мають законодавче підґрунтя й загалом намічені шляхи розв'язання пов'язаних із цим труднощів та подальшого розвитку системи. Здавалося б, це мало б значною мірою пришвидшити долучення вищої школи до системи інклюзивної освіти, однак на практиці ми маємо протилежну ситуацію: фахівці з педагогіки та методики навчання відверто визнають свою неготовність до розв'язання питань навчання осіб з інвалідністю у вищій школі, а часто демонструють упередженість і нетолерантність, навіть ворожість як реакцію на намір такої особи здобути вищу освіту.

Зміна акценту в моделі неповносправності з медичної на власне соціальну, з одного боку, і розвиток сучасної вищої освіти у напрямку толерантності, неупередженості, доступності, з іншого, визначили особливу актуальність порушеної проблеми, а отже, і важливість та доречність обраної дисертанткою теми дослідження – «Теоретико-методичні засади організації інклюзивного навчання у вищих навчальних закладах країн Європейського Союзу». Ця тема є актуальною для розв'язання нагальних проблем вищої школи та становить значний інтерес для загальної педагогіки та історії педагогіки. Про актуальність проблеми, яку розглядає автор, свідчить і недостатній рівень її теоретичної розробленості в сучасних умовах.

Отже, актуальність роботи обґрунтовано на достатньому рівні і тема дисертаційного дослідження є, безсумнівно, своєчасною і спрямованою на розв'язання реальних потреб сучасної вищої школи.

2. Обґрунтованість наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації.

У дослідженні враховано сучасні підходи до розв'язання проблеми інклюзивного навчання осіб з особливими освітніми потребами.

Вірогідність наукових результатів забезпечується методологічним обґрунтуванням вихідних положень дослідження, використанням комплексу взаємодоповнюючих методів, логіко-системним аналізом, успішним упровадженням результатів дослідження у практику роботи низки ВНЗ, а також результатами спостережень, бесід та інтерв'ю здобувача під час перебування у країнах Європейського Союзу. Вищевикладене дає підстави стверджувати, що наукові положення, висновки і рекомендації дисертаційного дослідження Давиденко Г. В. достатньо обґрунтовані.

3. Достовірність і новизна наукових положень, висновків і рекомендацій

Погоджуємося з дисертанткою стосовно того, що зазначена проблема досі не отримала належного висвітлення у вітчизняній педагогіці. На сьогодні у науковому доробку української педагогічної компаративістики відсутній системний аналіз теорії і практики інклюзивної освіти, що засвідчує наукову новизну і практичну значущість представленої дисертації: у роботі узагальнено й систематизовано досвід упровадження системних засад інклюзивного навчання в освітню систему країн Європейського Союзу, схарактеризовано концептуальні засади і методику організації, визначено психолого-ментальні, соціальні, організаційно-методичні умови впровадження інклюзивної освіти осіб з особливими освітніми потребами у вищих навчальних закладах країн Європейського Союзу.

Безперечним позитивом авторської концепції є зосередження уваги українського наукового дискурсу інклюзії на дослідження теоретичних, методичних, соціологічних, ментальних та організаційних умов

упровадження ефективних моделей інклюзивної освіти в систему вищої освіти України. Г. В. Давиденко на основі всебічного аналізу літературних джерел розробляє й апробує авторську модель ефективного трансферу основних здобутків системи інклюзивного навчання досліджуваних країн Європейського Союзу в український освітній простір на основі аналізу досвіду інклюзивної діяльності українських ВНЗ.

Новизну й достовірність результатів проведеного дослідження забезпечено методологічною обґрунтованістю його вихідних позицій, застосуванням комплексу різноманітних взаємодоповнюючих методів, адекватних предмету, меті та завданням дослідження, об'єктивним аналізом здобутих результатів.

Особливої уваги заслуговує розділ III, присвячений опису системи інклюзивної освіти у вищих навчальних закладах Європейського Союзу. Дисертантка вдумливо і глибоко аналізує основні здобутки системи інклюзивної освіти у вищих навчальних закладах Німеччини, Франції, Великої Британії, Італії, зосереджує увагу також на труднощах та проблемах.

Позитивно оцінюючи дисертаційне дослідження Г. В. Давиденко загалом, у контексті наукової дискусії, є сенс висловити зауваження і побажання.

1. Джерельна база дослідження та теоретична основа дослідження мали б бути чітко згруповані та виокремлені, що є обов'язковим для спеціальності 13.00.01.
2. Серед аналізованих наукових джерел близько 20% становлять праці російських фахівців з інклюзивної освіти, з огляду на тему дисертаційного дослідження, що передбачає вивчення досвіду країн Європейського Союзу, такий акцент нам видається невиправданим.
3. У роботі переважає описовий виклад матеріалу, перевантажений статистичними, експериментальними, обсерваційними та структурно-функціональними даними, що створює проблеми у його системному сприйнятті. Таблиці і графіки могли не лише сприяти цілісному розумінню

дослідження, а й упорядкувати та підкреслити основні положення дисертаційної роботи.

4. У додатку до дисертації представлено бланк індивідуального плану навчання студента з особливими потребами. На нашу думку, такий план не може бути повною мірою перенесений в українське навчальне середовище, а тому потребує адаптації та оптимізації, що недостатньою мірою відображено у тексті дисертації.

5. На схвалення заслуговує практико-зорієнтованість рецензованої дисертації. Йдеться про запропоновані Г. В. Давиденко рекомендації для практичного впровадження в освітню галузь України. Утім вважаємо, що формат рекомендацій не розкриває напрацьований дисертантом величезний масив позитивного досвіду країн Європейського Союзу. Переконані, що українська педагогічна теорія і практика потребують більш дієвих пропозицій щодо можливостей реалізації інноваційних складових інклюзивної освіти в Україні.

6. У роботі зустрічаємо посилання, у яких відсутні точно вказані сторінки (с. 26, 36, 111 та ін.). Окрім того, дослідження не позбавлене технічних та стилістичних огріхів.

4. Повнота викладу наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, в опублікованих працях

Основні положення дисертаційного дослідження відображені у 38 наукових працях: двох монографіях, одному навчальному посібнику; 19 наукових статтях у провідних фахових виданнях України, п'яти наукових працях у періодичних наукових виданнях зарубіжних країн та 11 публікаціях в інших наукових виданнях і матеріалах конференцій. Усі публікації з достатньою повнотою відображають основні положення й висновки дисертації та цілком відповідають встановленим вимогам.

Структурна побудова, зміст, результати роботи, основні висновки, що викладені в авторефераті, відповідають встановленим вимогам і відображають основні положення дисертації.

Висновок про відповідність дисертації вимогам

Дисертаційна робота Давиденко Ганни Віталіївни є завершеною, самостійно виконаною науковою працею, що має вагомe теоретичне і прикладне значення. На підставі виконаних досліджень і розробок автором обґрунтовано теоретико-методичні засади (тенденції, принципи і моделі) організації інклюзивного навчання в системі вищої освіти країн Європейського Союзу, запроваджено авторську модель ефективного трансферу основних здобутків західноєвропейської системи інклюзивного навчання в систему вищої освіти України.

Проведений аналіз дає підстави зробити загальний висновок, що за актуальністю та змістом, сукупністю отриманих результатів, науковою новизною, теоретичною і практичною значущістю, достовірністю та повнотою висвітлення їх у публікаціях дисертація «Теоретико-методичні засади організації інклюзивного навчання у вищих навчальних закладах країн Європейського Союзу» повною мірою відповідає вимогам пп. 9, 10, 12, 13, 14 «Порядку присудження наукових ступенів і присвоєння вченого звання старшого наукового співробітника», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24.07.2013 № 567, а її автор Ганна Віталіївна Давиденко заслуговує присудження наукового ступеня доктора педагогічних наук за спеціальністю 13.00.01 – загальна педагогіка та історія педагогіки.

Офіційний опонент:

доктор педагогічних наук, доцент
Пелех Людмила Романівна,
професор кафедри іноземних мов
Національного університету
водного господарства та природокористування

5 листопада 2015 р.

Людмила Пелех
начальник ВТ

[Handwritten signature]